

Madame Roland sad ved sit Skrivebord henne ved Vinduet og gav det Udseende af, at hun skrev Breve eller syslede med et eller andet Haandarbejde, medens hun i Virkeligheden skrev sine berømte historiske Noter, hvori hun har overleveret Efterverdenen Girondens Mænd, saaledes som de gik og stod, talte og tænkte. — Fru Andræ sad ved Torsdagssammenkomsterne i det Andræske Hus som en taus Tilhører til Samtalerne mellem Hall, Krieger, Egede Schack, Andræ og flere af det ledende Parti og noterede sig i sin Erindring de Udtalelser, som faldt, for naar hun blev alene at betroe dem til sin Dagbog. Hver for sig har disse to Kvinder paa denne Maade i al Ubemærkethed baaret Sten til den Bygning, de som Kvinder var udelukkede fra at bygge med paa.

Der er Kvinder, som saa at sige fra Fødselen har faaet Kvindesagen i Arv og Eje; der er andre, som Livet maa opdrage til at forstaa den. Fru Andræ hørte til de første, de udvalgte. For en fribaaren og selvstændig Natur som hendes var den gamle Ordning med Kvinden siddende i Underdanighed ved Mandens Fødder en Utilbørlighed og »henset til den store Masse af lavere stillede Mænd med instinktmæssige og nedarvede Lyster til Tyranni« ligefrem skadelig og forargelig.

Især det da gældende Vielsesritual vakte hendes Harm, ja det viste sig ved en bestemt Løjlighed, at hun i sit Syn herpaa var endnu radikalere end de Kvinder, som havde stillet sig i Skranken offentlig for Kvindens Frigørelse. En Præst havde i Foråret 1879 tilsendt Medlemmer af Dansk Kvindesamfunds Styrelse et Forslag til en Ændring af Vielsesritualet, hvori Ordet om Kvindens Underdanighedspligt kun forekom én Gang, og Fru Andræs gode Veninde, Fru Casse, den tidligere Justitsministers Hustru, som dengang sad i Styrelsen, havde udtalt sig til Gunst for den foreslaaede Ændring. Denne tilfredsstillede imidlertid langt fra Fru Andræ, som mente, at skulde Kvinderne ansøge om en Forandring i Ritualet, da burde de ubetinget kræve enhver Sætning om Underdanighed udelukket. Det kom i den Anledning til en Brevveksling mellem de to Veninder, hvori Fru Casse forsikrer, at hun ikke er blind for det ufuldkomne i det Forslag til et nyt Vielsesritual, som var sendt Kvindesamfundet til Underskrift, men mener at maatte bøje sig for Nødvendigheden og tænker, at noget er bedre end intet, medens Fru Andræ udtaler som sin Overbevisning, at bliver Ritualet nu efter Kvindernes Ansøgning saaledes forandret, at den Fordring, at Hustruen skal være sin Mand underdanig, stadig bibeholdes, saa vil den maaske faa Lov at leve i 100 Aar til. Kvinderne har jo saa selv ansøgt om at være Slaver og har

dermed fraskrevet sig Retten til at klage. Brevvekslingen slutter med, at Fru Casse erklærer sig besejret og ikke selv vil bidrage til at fremkalde et Udtryk i Ritualet, som er saa nedværdigende for Kvinderne som Underdanighedsbudet. Hun nægter sin Underskrift, og Forslaget bliver ikke indgivet.

Takket være Fru Andræ blev Dansk Kvindesamfund altsaa forhindret i med sit Navn at godkende et Ritual, hvori Underdanighed blev paalagt Hustruen som en Pligt, og kunde derfor i 1908 selv tage Spørgsmaalet op og give sit vægtige Bidrag til, at Ægtefællerne blev fuldstændig ligestillede i det nye Ritual af 1910.

Ogsaa Spørgsmaalet om Hustruens retslige Stilling interesserede Fru Andræ varmt, og det var hende, som ved pekuniær Støtte satte Fredrik Bajer i Stand til at udgive sin Bog: »Om Ægtefællers formueretlige Ligestillelse«.

Hendes Mand omfattede dette Spørgsmaal med ikke mindre Sympati, og Loven af 7. Maj 1880 om Hustruens Raadighed over selverhvervede Midler fandt en ivrig Talsmand i Andræ, som i Landstinget fremhævede den moralske Virkning af, at en vis Handling (Mandens at ville berøve Hustruen den frie Raadighed over, hvad hun har erhvervet ved selvstændig Virksomhed) er stemplet som lovlig eller ulovlig.

Endelig skal fremhæves Fru Andræs Interesse for Kvinders Adgang til at tage Studentereksamen. Ved Torsdagssammenkomsterne i Hjemmet tog hun ivrig til Orde for at faa Hall og Krieger til at indse det uberettigede i at holde Kvinderne udelukkede fra Universitetsstudierne, — men uden Held. Først, da Fischer blev Kultusminister, fik som bekendt den 25. Juni 1875 Kvinder Lov til at erhverve den akademiske Borgergrad, og Fru Andræ viste Sagen sin fortsatte Interesse ved at understøtte den første Kvinde, som forsøgte den akademiske Løbebane.

Fru Andræ tilhørte en Tid, hvor Kvindebevægelsen i Danmark kun talte en lille Hær, men hvor til Gengæld denne Hær bestod næsten udelukkende af Generaler. Nu er Forholdet snarest omvendt; de gunstigere Vilkaar har kaldt en anselig Hær af menige frem, men Generalerne, Førerne, som midt i Taagen kan øjne Fremtidsvejen og midt i Hverdagslarmen høre det nye Græs gro, dem skorter det mere og mere paa. I den Henseende har Kvindebevægelsen maattet dele Skæbne med andre store Bevægelser; det er Brydningstiden, som kalder Førerne frem. Fru Andræ var ikke Fører og General i den Forstand, at hun nogensinde tog Kvindebevægelsens Tøjler i sin Haand, dertil var hun, som hun selv udtrykker sig, alt for indolent d. v. s. tilbageholdende, skv for at træde frem; men hun var Fører